Балкански паралели

Сборник статии от международната конференция,
посветена на 30-годишнината на специалност
„Балканистика“
в СУ „Св. Климент Охридски“

Факултет по славянски филологии
Софийски университет „Св. Климент Охридски“
2024

Балкански паралели

Сборник статии от международната конференция,
посветена на 30-годишнината на специалност „Балканистика“
в СУ „Св. Климент Охридски“
(София, 17 – 18 октомври 2024 г.)

Балкански паралели

Сборник статии от международната конференция,
посветена на 30-годишнината на специалност „Балканистика“
в СУ „Св. Климент Охридски“
(София, 17 – 18 октомври 2024 г.)

Съставители
Русана Бейлери и Екатерина Търпоманова

Редакционна колегия
Русана Бейлери, Екатерина Търпоманова, Фотини Христакуди-Константиниду,
Биляна Михайлова, Мая Александрова, Дарина Младенова, Албена Мирчева,
Лора Ненковска, Борислав Петров

Факултет по славянски филологии
Софийски университет „Св. Климент Охридски“
София, 2024

Сборникът се издава с подкрепата на Фонд „Научни изследвания“ към Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

© 2024 Русана Бейлери, Екатерина Търпоманова, съставители

© 2024 Русана Бейлери, Екатерина Търпоманова, Фотини Христакуди-Константиниду, Биляна Михайлова, Мая Александрова, Дарина Младенова, Албена Мирчева, Лора Ненковска, Борислав Петров, редакционна колегия

© 2024 Франсиско Хавиер Хуес Галвес, Александр Новик, научни рецензенти

© 2024 Лора Иванова, художник на корицата

© 2024 Факултет по славянски филологии, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

ISBN 978-619-7785-11-1 (pdf)

Balkan Parallels

Proceedings of the international conference
dedicated to the 30th anniversary of Balkan Studies
at the University of Sofia Saint Kliment Ohridski
(Sofia, 17 – 18 October 2024)

Editors
Russana Beyleri and Ekaterina Tarpomanova

Editorial board
Russana Beyleri, Ekaterina Tarpomanova, Fotiny Christakoudy-Konstantinidou,
Bilyana Mihaylova, Maya Aleksandrova, Darina Mladenova, Albena Mircheva,
Lora Nenkovska, Borislav Petrov

Faculty of Slavic Studies
University of Sofia Saint Kliment Ohridski
Sofia, 2024

The publication is supported by the Scientific Research Fund of the University of Sofia Saint Kliment Ohridski.

© 2024 Russana Beyleri, Ekaterina Tarpomanova, editors

© 2024 Russana Beyleri, Ekaterina Tarpomanova, Fotiny Christakoudy-Konstantinidou, Bilyana Mihaylova, Maya Aleksandrova, Darina Mladenova, Albena Mircheva, Lora Nenkovska, Borislav Petrov, editorial board

© 2024 Fransisco Javier Juez Gàlvez, Aleksandr Novik, reviewers

© 2024 Lora Ivanova, cover designer

© 2024 Faculty of Slavic Studies, University of Sofia Saint Kliment Ohridski

ISBN 978-619-7785-11-1 (pdf)

СЪДЪРЖАНИЕ

TABLE OF CONTENTS

Пленарни доклади
Plenary Talks

Петя Асенова, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Анастасия Петрова, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“
Съответствия и несъответствия в семантиката на общобалканските лексеми от славянски произход……...…..12

Румяна Л. Станчева, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Единично и множествено. Балканските литератури сред европейските……...…….22

Балканско езикознание
Balkan Linguistics

Raymond Detrez, University of Gent
Балканско езикознание и балканска историография – за нуждата и ползата от интердисциплинарност……...……..29

Ирина Седакова, Институт по славяновяведение на Руската академия на науките
Развитие балканской этнолингвистики в институте славяноведения РАН……34

Helmut Schaller
Balkan Languages between National Philology and International Theories……...…….41

Максим Стаменов, Институт за български език при БАН
Балканската картина на света в заети думи от османски турски…….44

Езикознание: лексика, семантика, фразеология
Linguistics: Vocabulary, Semantics, Phraseology

Дарина Младенова, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Пътят на гр. φασούλι ‘боб, Phaseolus vulgaris’ на Балканите……..……..52

Екатерина Търпоманова, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
From mercy to annoyance: semantic variations of the interjection aman *in the Balkan languages*……...……..61

Маргарет Димитрова, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Преводачески избори в средновековната славянска версия на поемата тълкувание на Песен на Песните от Михаил Псел……...……68

Мартин Стефанов, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Като кого псуват сърбите тогава? Представата за съседите в устойчивите/образни сравнения на южните славяни……..……..……82

Магдалена Димитрова, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Кучето във фразеологията на езиците от Балканския езиков съюз (БЕС)…….90

Predrag Mutavdžić, University of Belgrade
Food-related idioms in the contemporary Serbian, Greek and Albanian languages……..95

Езикознание: диалекти
Linguistics: Dialects

Elena Uzeneva, Institute for Slavic Studies, RAS
Balkan Parallels in the Vocabulary of Traditional Culture of Gorani People in North Macedonia……..104

Aleksandra Dugushina, Institute for linguistic studies, Russian Academy of Sciences
Language materiality of the unwritten dialect: Newspaper "Релиндя" of Albanians in the Budzhak region in the mid-1990s…….……..110

Maria Morozova, Russian Academy of Sciences, Institute of Linguistic Studies, Alexander Rusakov, Academy of Sciences of Albania
Albanian dialects in contact: The case of Northern Gheg……..……..….115

Naim Berisha, Institute of Albanology in Prishtina
Linguistic characteristics of the Mandritsa village vernacular according to the Bulgarian-Albanian Conversational Dictionary with Glossary……..……..……..124

Езикознание: етимология
Linguistics: Etymology

Албена Мирчева, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Зоонимите в палеобалканското езиково пространство……..……129

Борислав Петров, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Бележки върху тракийското Ζυ(λ)μυ(ζ)δρηνος……..…….……..137

Биляна Михайлова, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Думите за 'страх' в старобългарския и църковнославянския на фона на индоевропейската етимология...……..……..143

Orsat Ligorio, University of Belgrade
Klisura – A "Balkan Latin Remnant"?.....148

Gerard Spaans, University of Basel
The incorporation of loanwords from the Latin third declension into the Proto-Albanian nominal system……..153

Мая Влахова-Ангелова, Институт за български език при БАН
За отражението на представата за демоничното същество „воден бик“ в топонимията или за възможната връзка между румънското baur ‘тур’ и няколко български топонима…….……..……..153

Даниел Томов, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Наблюдения върху етимологията и семантичния развой на алб. dhomë ‘стая’ и бълг. дом ‘жилище, къща’ (сравнително изследване)……..…….169

Ангела Поповска-Златкова, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Лексиката от гръцки произход в славянски ръкопис № 519 (с гръцки букви) от библиотеката на Зографската света обител……...……..174

Езикознание: морфология и синтаксис
Linguistics: Morphology and Syntax

Eda Shehu, University of Tirana
Grammatical features of the nouns in plural in Russian in contrast with Albanian…….180

Йовка Тишева, Марина Джонова, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Синтактична структура на предикати за действие…….……190

Анна Капитанова-Кръстева, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Поведение на албанската именна фраза (NP) с притежателно местоимение…...…199

Литература
Literature

Фотини Христакуди-Константиниду, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Поглед към нови гръцки преводи на българска литература…….……209

Лора Ненковска, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Огледалния свят на интерпретация. Съвременен прочит на трагедията на Хамлет в романа на Алина Нелега „Облак с форма на камила“…….……..……..216

Ина Христова, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Южнославянските литератури в балканския културен контекст……...…..221

Людмила Миндова, Институт за балканистика с Център по тракология при БАН
Насилие и памет II. Българо-румънски литературни паралели……...…….228

Йорданка Бибина, Институт за балканистика с Център по тракология при БАН, Евдокия Борисова Шуменски университет „Константин Преславски“
Прераждането в турската литература и българските ѝ паралели……..…….235

Thanasis V. Kougkoulos, Democritus University of Thrace, Emmanouil Varvounis, Democritus University of Thrace
The coexistence of Christians and Muslims in 19th century Thrace according to the Greek ethnographic short-story……247

Каталина Пую, Букурещки университет
Другостта като личен избор в романа на Матей Караджале „Безделниците от Стария дворец“……..255

Драгомира Вълчева, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Превод, идеология и цензура в тоталитарна България: случаят Андонис Самаракис..260

Мария Русева, Институт за балканистика с Център по тракология при БАН
Междувоенният литературен свят – зло или светилник……265

Антоанета Балчева, Институт за балканистика с Център по тракология при БАН
Щрихи от Загреб и Дубровник в творбите на Олга Чавова, Богдана Дочова и Вера Плочева……..……271

Лиляна Бейлери, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Декор и драматургичност в романа за Скендербег на албанския писател в България Тома Кацори……..……..279

Мария Пеева, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Фигурата на Одисей и посланическата му роля в контекста на съвременната балканска литература……..……...……..285

Xhevahire Millaku, UBT College, Kosovo, Shkelqim Millaku, University of Prizren
Ismail Kadare's translations in Bulgarian…….……..……..290

Култура
Culture

Мая Александрова, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Балканските представи за женските свръхестествени същества – красиви или грозни?.....295

Русана Бейлери, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
75-години от рождението на албанолога Людмил Станков……..…….302

Марияна Стамова, Институт за балканистика с Център по тракология при БАН
Къщата музей на Майка Тереза – част от културното наследство на Република Северна Македония…..……..304

Pranvera Beqiraj, Sofia University "St. Kliment Ohridski"
The Traditional Clothing of the Gorani People – an Analytical Approach to Data Collection in Borje Village……..…….311

Симона Траянова, Софийски университет „Св. Климент Охридски"
Образът на вещицата Гелуда в балканските апокрифи…….…….318

Румен Бояджиев, Софийски университет „Св. Климент Охридски"
Късноантични резиденциални комплекси от времето на Тетрархията в земите на Западните и Централните Балкани (южно от Дунавския лимес и по Via Diagonalis)…….324

Georgios Kouzas, National and Kapodistrian University of Athens
Objects of Folk Art from Balkan Countries to the Rag and Bone Markets of Athens: The Emotional Management of 'Difficult Cultural Heritage'……332

Evangelia N. Gerogitsoyanni, Harokopio University of Athens
Funerary monuments made by Greek sculptors in the Plovdiv (Philippopolis) Central cemetery……...……..344

Aferdita Abdullahi-Dermaku. Institute of Albanology, Prishtina
Contribution of foreign researchers in the field of Balkan studies to the activity of the Institute of Albanology…….……359

Диляна Жавова, Софийски университет „Св. Климент Охридски"
Общият лингвистичен код на Балканите в безопасността на движението по пътищата…….……363

Klisura – A "Balkan Latin Remnant"?

Orsat Ligorio
University of Belgrade
orsat.ligorio@f.bg.ac.rs

Abstract. Greek κλεισούρα 'narrow passage: mountain pass' and its continuants (Church Slavonic клисоурꙗ, Bulgarian *клисѝра*, Macedonian *клису́ра*, Alb. *klisyrë* and, perhaps, SCr. *клѝсура*) are shown to reflect Late Latin CLŪSŪRAM > Proto-Romanian **kl'isură* 'closure' rather than the Late Latin CLŪSŪRAM itself, as is almost universally assumed.

1. Introduction

Spread far and wide throughout the Balkans, the well-known term for 'narrow passage; mountain pass', *klisura*, is for the most part thought to be a Greek-mediated **remnant of "Balkan Latin"** (Balkanlatein) CLŪSŪRAM 'closure'. This paper calls that assumption into question.

2. Data

Gk. **κλεισούρα** 'narrow passage between two mountains, a passage difficult to traverse' (Dimitrakos 1964: 3932), 'narrow passage between mountains' (Babiniotis 2011[2]: 682); further also 'small administrative district in the Byzantine Empire, comprising 5 to 8 smaller administrative districts called τοποτηρησίαι or βάνδα; an enclosed and poorly ventilated space (Dimitrakos loc.cit.). Composites: tatpuruṣa κλεισουρ-άρχης 'commander of the guard stationed to protect a *klisura*' and adjective κλεισουρο-ειδῶς 'resembling a *klisura*' (both ibid.)

CS **клисоурꙗ** 'narrow passage; fort' (Miklosich 1862–65: 289, Daničić 1863: 448).

Bulg. ***клисѝра*** 'narrow place between mountains; gorge, mountain pass' (Gerov 1897: 371), 'mountain pass, passage' (BER II 459), 'gorge, narrow and deep mountain passage' (RBE VII 504). Also *Клисѝра*, a common place name (e.g. in Plovdiv province). Derivates: diminutives *клисѝрица* (Gerov 1897 and BER loc. cit) and *клисѝрка*, both 'small *klisura*' (BER loc.cit.); collective *клисѝр*(*ь*)*е* (ibid.); demonyms *клисѝрченин* 'male inhabitant of a *Klisura*' and *клисурча̀нка* or *клисурянка* 'female inhabitant of a *Klisura*' (all ibid.).

Mac. ***клису́ра*** 'narrow passage, a narrow and deep river valley with high and steep sides' (TRMJ II 532). Derivates: adjective *клису́рски* 'of or pertaining to a *klisura'* (ibid.).

SCr. ***клѝсура*** 'mountain pass' (Vuk 1818: 312), 'narrow passage; cliff' (RJA V 81), 'narrow and deep river valley with steep vertical sides; rock, crag' (RSA IX 613). Derivates: diminutive *клѝсурица* 'small *klisura*' (RJA and RSA loc.cit.); augmentatives *клисурѐтина* (ibid.), *клисѝрина* or *клѝсурина* (RSA loc.cit.), *клисѝрчина* (*ibid.*), all 'big *klisura*'; collective *клѝсӯрје* (ibid.); adjective *клѝсурат* (RJA loc.cit.) or *клисѝрат* (RSA loc.cit.), *клѝсураст* (RJA and RSA loc.cit.), *клѝсӯрнӣ* (RSA loc.cit.), *клѝсӯрскӣ* (RJA loc.cit.) or *клѝсурскӣ* (RSA loc.cit.), *клисѝрит* (RJA loc.cit.), all 'of or pertaining to a *klisura*'.

Alb. ***këshyre*** / ***kshyrë*** 'path in the ravine, mountain pass' (Çabej 1976: 282). In dialects, also Gh. ***klisyrë*** 'narrow passage' (Meyer 1891: 192).

The meaning ranges from 'narrow passage; mountain pass, gorge' (Greek, Church Slavonic, Bulgarian, Macedonian, Serbo-Croatian, Albanian) and 'narrow and deep river valley with steep sides' (Macedonian, Serbo-Croatian) to 'enclosed space' (Greek, a

metaphor), ‘fort’ (Church Slavonic, a metonymy) and ‘cliff’ (Serbo-Croatian, presumably a synecdoche).

3. First Attestation

The first form to be attested is Gk. **κλεισούρα**; it appears in the works of Procopius of Caesarea, a 6th century historian, who wrote under and for Justinian the Great. Procopius made several mentions of the word. The first one appears in the second book of the *History of Wars*, a record of Justinian’s military exploits in the East. Writing about an inaccessible land called Lazica (present-day Georgia), Procopius notes that its poor accessibility is due to the narrow passes (στενωποί) created by steep cliffs on either side of the river Phasis; see *Wars* II 29, 25.

> Σκόπελοι γὰρ ὑπερφυεῖς ἐφ’ ἑκάτερα τῆς χώρας ὄντες στενωποὺς ἐπὶ μακρότατον ἐνταῦθα ποιοῦνται· **κλεισούρας** ἑλληνίζοντες τὰς τοιαύτας ὁδοὺς Ῥωμαῖοι καλοῦσιν.
>
> “For there are towering cliffs on both sides of the land, creating narrow passes over a very long distance; the Romans, when speaking Greek, call such routes **κλεισούραι**.”

In the same section, we learn that the narrow passes (στενωποί) along the river Phasis are also called κλεισούραι, and that this is a term of Roman origin – or at least Procopius claimed so.

There are another four mentions of κλεισούρα in Procopius, all of which come from a later work; see *Buildings* III 3, 3, III 7, IV 2, 17, IV 11, 20. In the first three sections, Procopius uses κλεισούρα in conjunction with στενωπός, just as he did in the *Wars*, to explain the word in Greek terms. In the last section, Procopius uses Κλεισούρα on its own, as a name of one of the forts in Haemimontus (present-day Bulgaria / Greece); see more in Beševliev 1970: 132.

4. Etymology

Gk. κλεισούρα is derived **from L CLAUSŪRAM** (> Late L CLŪSŪRAM, cf. It. *chiusura*) ‘closed place; fort’; see Meyer 1895: 31, Andriotis 2001[3]: 161, Babiniotis 2011[2]: 682 etc. As such, the etymology appears already in the second book of the Ἄτακτα of Adamantios Koraïs, the key figure of the Greek Enlightenment and the father of Katharevousa; see Koraïs 1829: 192.

> Κλεισοῦρα, ἀπὸ τὸ Ῥωμαϊκὸν clusura (*lieu bien fermé* ou *fortifié*).
>
> Κλεισοῦρα, from Latin *clusura* ‘a place well closed off or fortified’.

CS клисоурѧ and Bulg. *клисѹ̀ра* are derived from **from Gk. κλεισούρα**; see Miklosich 1886: 119, Berneker 1924: 520, BER II 459. BER dismisses the proposal of B. Simeonov who attempted to derive Bulg. *клисѹ̀ра* from L CLAUSŪRAM via Thrac. **clasura* > **cläsura*/*clesura*.

SCr. *клѝсура* is derived **from Gk. κλεισούρα**; see RJA V 81, Berneker 1924: 520, Vasmer 1944: 79, ERHSJ II 100, ERHJ I 450. ERHSJ notes that SCr. *клѝсура* can be derived **from L CLŪSŪRAM** without the intercession of Gk. κλεισούρα given L MŪRUM > SCr. *мȗр* ‘wall’; see more in Jireček 1902: 37, Bartoli 1906: 235 and Ligorio 2014 s.v. *Clausa*.

Alb. *këshyre* / *kshyrë* is derived **from L CLŪSŪRAM**; see Çabej 1976: 282, Landi 1989: 103, Orel 1998: 185. The shift from L V_´, CL, Ū to Alb. *ø*, *k*, *y* is regular; cf. L TIMŌREM > Alb. *tmerr* 'horror, fright', L ECCLĒSIAM > Alb. *kishë* 'church', L NĀTŪRAM > Alb. *natyrë* 'nature'.

Alb. *klisyrë* is derived **from Gk. κλεισούρα**; see Çabej 1976: 282.

To conclude, the prevailing notion is that Gk. κλεισούρα and Alb. *këshyre* / *kshyrë* go back to L CLŪSŪRAM; that CS клисоура, Bulg. *клису̀ра*, Mac. *клису́ра* and Alb. *klisyrë* go back to Gk. κλεισούρα; and that SCr. *клѝсура* goes back to either Gk. κλεισούρα or L CLŪSŪRAM.

5. Drawbacks

There are, however, at least two drawbacks to the prevailing notion.

Drawback 1: The Romance descendants of L CLAUSŪRAM / Late L CLŪSŪRAM are not recorded in any of the meanings relevant to the Balkans, i.e. 'narrow passage', 'mountain pass' and 'cliff; rock, crag'. The same point was recently made by ERHJ I 450. Instead, the recorded meanings include 'plot of land; fence' (Lecc. *kyasura*/*kesura*, Pugl. *kisura*, Gard. *tlezura*), 'fence' (Ven. *čezura*, Log. *clausura*/*clesura*, Jur. *šozür*), 'fence; closure' (Fr. *clôture*) and 'closure, enclosure' (Sur. *klauzira*); see more in REW[5] 1974.

Drawback 2: The κλει- of Gk. κλεισούρα does not correspond to the CLŪ- of Late L CLŪSŪRAM; regularly, Late L CLŪ- should have yielded Gk. κλου-, which calls the whole derivation into question. G. Meyer addressed the issue by assuming that κλει- of κλεισούρα is a contamination introduced from Gk. κλείω 'to close'; see Meyer 1895: 31. Same solution was adopted by later scholars; see Andriotis 2001[3]: 161 and Babiniotis 2011[2]: 682. As a source of contamination, Gk. κλείω is hinted to already in Procopius; see *Buildings* III 7, 6.

> Καὶ φρούριον δὲ ᾠκοδομήσατο ἐπὶ Λαζικῆς Λοσόριον ὄνομα, καὶ τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ στενωποὺς ἐτειχίσατο οὕσπερ Κλεισούρας καλεῖν νενομίκασιν, ὅπως δὴ **ἀποκεκλεισμένοι** τῆς ἐπὶ Λαζικὴν εἰσόδου οἱ πολέμιοι εἶεν.
>
> And he built a fortress in Lazica called Losorion, and fortified the narrow passages through out the land which they came to call κλεισούραι, so that the enemies would be **closed off** (ἀποκεκλεισμένοι, from ἀπο-κλείω) from the entrance into Lazica.

6. An Alternative

Whereas the shift from 'closed place; fort' to 'narrow passage; mountain pass; cliff' could be seen as a chance metaphor confined to Balkan Latin and dismissed as a fluke, the contamination of Late L CLŪSŪRAM by Gk. κλείω is not as easy to shrug off; essentially, it is a folk-etymological solution to an etymological problem, as can plainly be seen in the passage from Procopius. Not being the one to give way to ad hoc solutions I propose an alternative.

Proto-Romanian had **a regular shift from L CLŪ-** (and GLŪ) **to **kl'i-*** (and **gl'i-*); cf. L ppp. -CLŪSUM > Romn. *în-chis* 'closed' (Cioranescu 1966: 4378), Aromn. (*î*)*n-cl'is* 'closed' (Papahagi 1963: 586, 739), MRomn. *ạn-cl'is* 'closed' (Capidan 1935: 15) and L 1sg. -GLŪTIŌ > Romn. *în-ghit* 'swallow' (Cioranescu 1966: 4417), Aromn. *an*/*în-gl'it* 'swallow' (Papahagi 1963: 107, 587), MRomn. *ạn-gl'it* 'swallow' (Capidan 1935: 18). See more in Rothe 1957: 18.

7. Conclusion

If we assume that Gk. κλεισούρα is **a Proto-Romanian loanword** (dating from about 5th to 7th century, see Sala 2010: 854), the problematic κλει- in Gk. κλεισούρα could be

understood as reflecting the regular shift from CLŪ- in Late L CLŪSŪRAM to **kl'i-* in PRomn. **kl'isură*.

By recurring to Early Romanian as a medium, we are able to both save the traditionally assumed etymology of Gk. κλεισούρα (= Late L CLŪSŪRAM) and provide a valid explanation for the aberrant κλει- in its Anlaut (= regular shift from Late L CLŪ-SŪRAM to PRomn. **kl'i-sură*.)

Abbreviations

Alb.	Albanian	Log.	Logudorese
Aromn.	Aromanian	Mac.	Macedonian
Bulg.	Bulgarian	MRomn.	Megleno-Romanian
CS	Church Slavonic	PRomn.	Proto-Romanian
Gard.	Gardenese	Pugl.	Pugliese
Gk.	Greek	Romn.	Romanian
It.	Italian	SCr.	Serbo-Croatian
Jur.	Jurassien	Sur.	Sursilvan
L	Latin	Thrac.	Thracian
Lecc.	Leccese	Ven.	Venetian

References

Andriotis 2001[3]: Ανδριώτης, Ν. Ετυμολογικό λεξικό της κοινής νεοελληνικής. Θεσσαλινίκη· Ινστιτούτο νεοελληνικών σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), 2001[3].

Babiniotis 2011[2]: Μπαμπινιώτης, Γ. Ετυμολογικό λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας. Αθήνα· Κέντρο λεξικολογίας, 2011[2].

Bartoli 1906: Bartoli, M. G. *Das Dalmatische: Altromanische Sprachreste von Veglia bis Ragusa und ihre Stellung in der apennino-balkanischen Romania*. Bd. I. Wien: A. Hölder, 1906.

BER II: *Български етимологичен речник*. Т. II. София: Издателство на БАН, 1979.

Berneker 1924: Berneker, E. *Slavisches etymologisches Wörterbuch.* Bd. I. Heidelberg:
C. Winter, 1924.

Beševliev 1970: Beševliev, V. *Zur Deutung der Kastellnamen in Prokops Werk* De Aedificiis. Amsterdam: A. M. Hakkert, 1970.

Capidan 1935: Capidan, Th. *Meglenoromânii: III Dicţionar meglenoromân*. Bucureşti: Cartea Românească, 1935.

Cioranescu 1966: Cioranescu, A. *Diccionario etimológico rumano*. Madrid – Tenerife: Gredos, 1966.

Çabej 1976: Çabej, E. *Studime gjuhësore: Studime etimologjike në fushë të shqipes*. Prishtinë: Rilindja, 1976.

Daničić 1863: Даничић, Ђ. *Рјечник из књижевних старина српских*. Д. I. Биоград: Државна штампарија, 1863.

Dimitrakos 1964: Δημητράκος, Δ. Μέγα λεξικὸν ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Τ. Η΄. Ἀθῆναι· Δομή, 1964.

ERHJ I: Matasović, R. (ur.) i dr. *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika*. Sv. I. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2016.

ERHSJ II: Skok, P. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Knj. II. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1972.

Gerov 1897: Геровъ, Н. Рѣчникъ на блъгарскый языкъ. Ч. II. Пловдивъ: Съгласие, 1897.

Jireček 1902. Jireček, C. *Die Romanen in den Städten Dalmatiens während des Mittelalters*. Wien: Kaiserliche Akademie der Wissenschaften, 1902.

Koraïs 1829: Κοραῆς, Ἀ. Ἄτακτα. Τ. β΄, ἀλφ. α΄. Παρίσιοι· Κ. Ἐβεράρτος, 1829.

Landi 1989: Landi, A. *Gli elementi latini nella lingua albanese*. Napoli: Edizioni Scientifiche Italiane, 1989.

Ligorio 2014: Ligorio, O. *Problem leksičke stratifikacije u adrijatistici*. (Doktorska disertacija.) Zadar: Filozofski fakultet, 2014.

Meyer 1891: Meyer, G. *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache*. Strassburg: J. Trübner, 1891.

Meyer 1895: Meyer, G. *Neugriechische Studien III: Die lateinischen Lehnworte im Neugriechischen*. Wien: Kaiserliche Akademie der Wissenschaften, 1895.

Miklosich 1862–65: Miklosich, Fr. *Lexicon Palaeoslovenico–Graeco–Latinum*. Vindobona: Gu. Braumueller, 1862–65.

Miklosich 1886: Miklosich, Fr. *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen*. Wien: W. Braumüller, 1886.

Orel 1998: Orel, Vl. *Albanian Etymological Dictionary*. Leiden – Boston – Köln: Brill, 1998.

Papahagi 1963: Papahagi, T. *Dicționarul dialectului aromîn: General și etimologic*. București: Editura Academiei Republicii Populare Romîne, 1963.

RBE VII: *Речник на българския език*. София: Издателство на БАН, 1993.

REW[5]: Meyer-Lübke, W. *Romanisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg: C. Winter, 1972[5].

RJA V: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Knj. V. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1898–1903.

Rothe 1957: Rothe, W. *Einführung in die historische Laut- und Formenlehre des Rumänischen*. Halle (Saale): M. Niemeyer, 1957.

RSA IX: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика. Књ. IX*. Београд: Институт за српскохрватски језик, 1975.

Sala 2010: Sala, M. Romanian. // *Revue belge de philologie et d'histoire*, 2010, Vol. 88/3, 841–872.

TRMJ II: *Толковен речник на македонскиот јазик*. Скопје: Институт за македонски јазик 'Крсте Мисирков', 2005.

Vasmer 1944: Vasmer, M. *Die griechischen Lehnwörter im Serbo-Kroatischen*. Berlin: Akademie der Wissenschaften, 1944.

Vuk 1818: Караџић, В. Ст. *Српски рјечник истолкован њемачким и латинским ријечима*. Беч: Bei den P.P. Armeniern, 1818.